

LBRIS

We know
books



DOR DE MAMA

COORDONATOR:

Anca Predescu

Lilia Cozari, Leea Mihăilă,
Lucian Mîndruță, Jean-Lorin Sterian,
Laura Driha, Alina Ciripoi, Ciprian Gavriliu,
Nicoleta-Camelia Cîrjan, Ștefana Popa,
Cristiana Osan, Oana Huiu,
Ramona Lengyel, Artemiza-Luminița Gheorghiu,
Andreea Ola, Florența Simion,
Liliana Jighira, Claudia Gabriela Senescu,
Camelia Clem, Raluca Moisi



EDITURA
CREATOR
BRAȘOV, 2026

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE.....	5
<i>Rucsandra Pop</i>	
ȘAMPANIA DE FINAL.....	11
<i>Lilia Cozari</i>	
SUB SOARELE EI BLÂND... MAMA, ÎN NUANȚE DE TURCOAZ.....	33
<i>Leea Mihăilă</i>	
MAMA	57
<i>Lucian Mîndruță</i>	
O FLOARE PENTRU O FEMEIE FRUMOASĂ	63
<i>Jean-Lorin Sterian</i>	
BILET PENTRU MAMA	97
<i>Laura Driha</i>	
DOUĂZECI ȘI OPT	107
<i>Alina Ciripoi</i>	

CINE MAI E MAMA DUPĂ CE
S-A SINUCIS? 117

Ciprian Gavrilu

MOȘTENIREA FLORII: ȘAPTE ANI
DE LA ABSENȚĂ LA PREZENȚĂ..... 145

Nicoleta-Camelia Cîrjan

DESPRE BUCURIE,
DINCOLO DE ORICE 159

Ștefana Popa

INIMA SPARTĂ ÎN DOUĂ..... 183

Cristiana Osan

MAMA A FOST UN OM BUN 205

Oana Huiu

MAMA MEA: FEMEIA CARE
A SPUS NU IMPOSIBILULUI..... 217

Ramona Lengyel

AM NUMĂRAT ÎMPREUNĂ
PÂNĂ LA 30... 225

Artemiza-Luminița Gheorghiu

LUMINA DINTR-UN
DECOR CENUȘIU 253

Andreea Ola

DRAGĂ MAMĂ, ... 263

Florența Simion

SOLSTIȚIUL DE IARNĂ..... 281

Liliana Jighira

SCRISOARE FĂRĂ SFÂRȘIT..... 305

Claudia Gabriela Senescu

SUNT FIICA MAMEI MELE.
SUNT MAMA FIICEI MELE..... 311

Camelia Clem

TREIZECI ȘI CINCI DE ANI, TREI
SUTE TREIZECI ȘI TREI DE ZILE..... 327

Raluca Moisi

EPILOG 351

Anca Predescu

CUVÂNT ÎNAINTE

Mama a murit în octombrie 2021. Cu ceva timp înainte, fusesem diagnosticată cu o boală cronică. În primăvara lui 2022 m-am hotărât să mă întorc în terapie. Căutam pe cineva care să mă însoțească cu blândețe pe drumul greu de a procesa pierderea mamei și transformarea mea după moartea ei. Sănătatea mea „de fier“, o altă pierdere pe care trebuia s-o diger. Am intrat în grupul de mame de pe Facebook, cea mai bună resursă pentru orice problemă, emoțională sau logistică, și am cerut o recomandare. La prima ședință am plâns o oră încontinuu. Printre lacrimi, suspine și o grămadă de alte lucruri pe care i le-am spus, i-am strigat noii mele terapeute una dintre cele mai mari dureri: simțeam că boala mă împiedică să fiu *the almighty mum* care fusesem până atunci. Probabil aș fi uitat cuvintele astea spuse în disperare, dar ea le-a ținut minte și mi le-a reamintit de mai multe ori.

Mama n-a fost o mamă atotputernică. Dimpotrivă, de multe ori am simțit că se sprijină cu toată greutatea pe umerii mei. Paradoxal, de la ea am învățat atotputernicia, în momentele în care o simțeam slabă sau depășită de evenimente. Eu am vrut să nu repet acest tipar și mi-am inventat altul, la fel de distructiv pentru mine

și pentru cei din jur. Atotputernicia e greu de dus. E o povară care, până la urmă, te doboară. La un moment dat, oricât ai vrea, nu mai poți să fii tot pentru toți. Ai nevoie de spațiu pentru tine, de oxigen. Mamele noastre nu și-au permis luxul ăsta. Nu au avut terapeuți sau grupuri de sprijin, nu mergeau la sală sau la spa. Coaforul era probabil singurul loc în care își încărcau bateriile. Cu o ieșire cu familia sau o plimbare în natură se considerau răsfățate. Altfel, erau condamnate să stea la cratiță și să aibă grijă de copii. Și, evident, de bărbați. Plus statul la cozi și toate celelalte distracții pe care le asigura viața în comunism.

Citind textele din această carte, m-am întrebat: cum aveau mamele noastre grijă de ele ca să poată avea grijă de noi? Cum își satisfăceau cochetăria, unde se ventilau? Poate la o cafea cu vecinele. Pe vremea aia, femeile nu ieșeau singure la bar sau la restaurant decât de 8 Martie. În textele din carte, mamele nu apar relaxându-se. Apar făcând sau servind mâncare, crescând copii și nepoți, muncind din greu, spălând geamuri, fiind lovite de soții lor. Apar mâncate de boală. Rar apar cu adevărat fericite, deși probabil au fost, în momente mai lungi sau mai scurte din viețile lor.

E amuzant cum ne urcăm și coborâm pe aceste spirale eterne, încercând să nu repetăm greșelile celor care ne-au crescut, ca să nu le dăm mai departe celor pe care-i creștem. E fascinant în câte feluri îi iubim și îi urâm, îi venerăm sau îi ucidem simbolic. E trist cum, ferindu-ne să nu devenim violenți cu ei, devenim violenți cu noi înșine. Partea bună e că, în tot procesul ăsta, învățăm, aceia dintre noi dornici de învățare.

Pentru mine, cartea asta e un abecedar al iubirii de sine. Vindecarea relației cu părinții și, în special, cu mama, personaj primordial, e singura cale de a ajunge să ne cunoaștem, să ne acceptăm pe noi înșine și, în cazuri fericite, să ne și iubim. Inițial nu am vrut să scriu în această carte, pentru că simțeam că epuizasem tot ce aveam de spus despre pierderea mamei într-un text scris imediat după moartea ei și publicat în volumul *Panglica neagră*. Am povestit-o și în proiectul *Orice moarte e o poartă*, în cadrul căruia am regăsit-o pe mama cu o mie de chipuri, mama pe care n-am văzut-o și cu care n-am putut să fac pace cât a fost aici. Mi s-a dat însă șansa să fiu martoră directă a poveștilor adunate în carte și să scriu introducerea.

Primul text pe care l-am citit a fost textul lui Lorin. Cu Lorin suntem prieteni de pe vremea când mama lui încă trăia. Pe ea nu am cunoscut-o, dar am trăit pierderea ei alături de el. Și în mama lui Lorin, alimentându-și cochetăria în second-hand-urile anilor '90, am regăsit-o pe mama. Mama mea, frumoasă ca o starletă de cinema.

Apoi m-am afundat în celelalte texte, curioasă să descopăr povestea fiecărei mame, dar sperând în secret să o găsesc și pe mama în ele. Și am găsit-o, cu bune și cu rele. Pentru că mama bună umblă mână în mână cu mama rea. Și de la fiecare primim daruri esențiale. Nicoleta Cîrjan scrie că atunci când i-a murit mama, a simțit că a dispărut cel mai mare fan al ei. „A dispărut acea persoană care mă vedea mereu prin lentila iubirii absolute, puțin mai bună decât eram, puțin mai puternică decât mă simțeam și mult mai pregătită decât credeam.” Pentru Laura Driha, mama ei era „un fel de

poveste, o extensie a blândeții împletite cu bunătate, un om în care sper să mă metamorfozez și eu în anii bătrâneții“. Florența Simion descrie, în schimb, cu o luciditate care poate părea crudă, dar este necesară, toate ororile pe care le-a trăit alături de mama ei, bătaile pe care le-a primit, dar și violențele unui soț abuziv de care a trebuit să o apere.

Pentru unii dintre noi, mormântul mamei e locul unde se odihnește persoana cea mai dragă, pentru alții e locul în care a dispărut cea mai mare abuzatoare. Majoritatea ne regăsim undeva la mijloc, unde iubirea și abuzul se întretes. Și dansul de a desface ȋțele astea e unul dintre cele mai obositoare dansuri de pe lume. Zona în care nu știi dacă ce ai simțit a fost iubire sau abuz e una în care e foarte greu de trăit. Totul se negociază la sânge. Se analizează fiecare vorbă spusă sau nespusă, fiecare gest, în încercarea disperată de a găsi cea mai fericită variantă a poveștii pe care ne-o spunem despre noi. Căutăm sens și armonie acolo unde sunt greu de găsit. „De parcă, așa cum scrie Florența, iubirea, recunoștința și respectul nu pot sta la aceeași masă cu furia, cu frica, cu dezamăgirea, cu singurătatea.“ Liliana Jighira scrie cum, influențată de poveștile pe care le citea cu nesaț, în copilărie și-a creat o poveste cum că mama nu ar fi mama ei „bună“, ci o „mașteră“. Eu abia de curând am înțeles de ce avem nevoie (și) de mama rea. Mama rea ne dă cel mai mare dar: libertatea. Avem nevoie să ne putem urî mama ca să putem deveni noi înșine. Și avem nevoie de cărți ca aceasta, care să ilustreze aceste două realități psihologice atât de greu de integrat: mama bună, care stă la aceeași masă cu mama

devoratoare, în timp ce noi încercăm să alegem ce e mai bun și mai hrănitor de pe acea masă.

Această carte este specială pentru că fiecare poveste e unică în felul ei, dar toate se întâlnesc în același loc: dorul, cuvânt despre care ne place să spunem că nu are echivalent în altă limbă. Adevărul e că ne-am chinuit când am vrut să găsim un titlu potrivit în engleză pentru volumul *Dor de tata*. Dorul se poate declina în nenumărate feluri. Pentru Alina Ciripoi, dorul e încercarea repetată de a umple cu sens însăși noțiunea de mamă și de a compensa golul lăsat de o mamă pe care aproape nu a cunoscut-o, pentru că a murit la 28 de ani. Pentru Camelia Clem și Oana Huiu, dorul este acceptarea faptului că, deși corpul mamei a rămas, Alzheimerul i-a luat, rând pe rând, fiecare amintire, depersonalizând-o. Durerea de a pierde pe cineva când încă este în viață face parte din dor, însă e teribil de greu de pus în cuvinte. Pentru Ciprian Griviliu, dorul e dorința de a o regăsi pe mama lui și de a se regăsi pe sine, dincolo de gestul violent prin care ea a ales să plece.

Orice carte despre pierdere și doliu conține în ea o doză de speranță. Copiii care se nasc în timp ce părinții ne mor sunt doar una dintre manifestările acestei speranțe. „În fața mea, în sicriu, zăcea Mami, a cărei inimă tăcuse pentru totdeauna cu două zile înainte. În pântecul meu însă, o inimă micuță bătea liniștit, încă-pățânată să înceapă o viață acolo unde alta se sfârșise“, scrie Cristiana Osan, descriind o dinamică ce se regăsește în multe familii. Unele mame nu pleacă fără să se asigure că își lasă copiii pe mâini bune. „Parcă a știut că va pleca mai repede și parcă a construit un întreg

sat care să aibă grijă de mine după plecarea ei (pentru că, nu-i așa, e nevoie de un sat să crești un copil). În satul acesta construit de ea îi am pe el, pe nașii mei de botez, pe toți prietenii ei de suflet, pe toți cei pe care i-a îngrijit sau ajutat în timpul vieții. Toți ne-au fost alături, într-un fel sau altul, după ce ea nu a mai fost aici“, scrie Leea Mihăilă.

Textele din cartea asta m-au ajutat să mă împac cu mama, cu amintirea ei, cu umbra ei și cu umbrele mele. Citind-o, mi-am trăit durerea și furia care m-au năpădit după moartea mamei. Deși am perceput-o adesea ca fiind slabă, am fost conștientă și de forța ei, de magnetismul pe care-l emana. Mama, prin simpla ei prezență impunătoare, mă constrângea să fiu o variantă a mea care, după ce ea nu a mai fost, se cerea actualizată. Poveștile despre alte mame m-au ajutat, indirect, să fiu o mamă mai bună. Nu una atotputernică, pentru că mamele nu trebuie să fie atotputernice. Ele trebuie să fie acolo. Întâi pentru ele și apoi pentru copiii lor. Ca în avion, când îți pui întâi ție masca de oxigen și apoi copilului.

În ultimii ani mi-am dat seama că cel mai greu, de fapt, îmi este să-mi fiu mamă mie însămi. Pentru că, atunci când ne pierdem mama, asta trebuie să învățăm: să generăm un spațiu înăuntrul nostru în care să trăiască o ființă care să ne iubească cu toată dragostea pe care am primit-o sau ne-am fi dorit s-o primim de la mama care nu mai e.

Rucsandra Pop